

P+
SPECIAL
Jaargang 18
Week 48 | 2019

Het jasje van Jorim Schraven

Balans

tussen impact
en winst

Hoe FMO de impact
van investeringen meet

De ontwikkelingsbank FMO kent een directeur Impact en ESG. Jorim Schraven berekent hoeveel banen een investering in een ontwikkelingsland kan opleveren. Maar ook hoeveel CO₂-uitstoot er vermeden wordt. Hoe vindt hij de balans tussen een maximale impact en gezonde winstgevendheid?

Restant CO₂-uitstoot verdelen

Hij kijkt er niet elke werkdag naar, maar toch wel zeer regelmatig. De **carbonclock** op het internet. Een teller tikt meedogenloos het aantal jaren af dat ons nog rest totdat de aarde met 1,5 graden Celsius is opgewarmd. Dat zijn er niet veel meer. Nog slechts acht te gaan. Voor een duurzame bankier als Jorim Schraven is het aflopende tellertje eronder nog veel relevanter. Dat toont hoeveel CO₂ deze wereld nog mag uitstoten voordat het kritieke punt is bereikt. Daar kan hij mee rekenen. “Vanochtend was dat nog 342 gigaton.”

Waarom is deze angstaanjagend snel tikkende timer zo relevant voor de directeur Impact en ESG van FMO, de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden? Schraven: “Wij proberen als ontwikkelingsbank de vermeden hoeveelheid CO₂ te verdubbelen. Vermeden CO₂-uitstoot is eigenlijk de snelheid waarmee wij de wereld van de afgrond gaan rijden. En snelheid wordt vooral relevant als je ook de afstand meet. Dus moet je als bank de absolute uitstoot van al je investeringen gaan meten. Hoeveel stoot mijn project uit? Dat moeten we weten, willen we de vermeden CO₂-uitstoot kunnen rapporteren.”

Ook al begint Schraven niet elke ochtend met een blik op de enge teller, hij heeft ter herinnering aan de missie wel de veelkleurige badge van de Sustainable Development Goals van de VN op de revers van zijn zakenkostuum gespeld. In het hart daarvan staat het streefcijfer: 1,5 graden. Het is onvermijdelijk dat al zijn gesprekspartners dit symbool zien. Het vormt een bijzondere combinatie met zijn manchetknopen, gemaakt van een verzilverd Nederlands kwartje, nog uit de tijd van voor de euro. Het muntje werd geslagen in zijn geboortjaar, 1979. Vrolijk: “Dit was een afscheidscadeautje toen ik hoofd van de kredietafdeling was bij FMO. Ik ben ook een tijdje ‘Mister No’ geweest. Mag de deal wel of niet doorgaan? Eigenlijk gaf ik bijna altijd ‘yes’. Het echte ‘no’ moet eigenlijk al eerder gebeuren. Bij de voorselctie wordt trouwens eerst gekeken wordt naar de kwaliteit van de impact en dan pas naar het financiële voorstel dat daaraan ten grondslag ligt. Het kwartje is bedoeld als een herinnering. We moeten goed oppassen, dat we de juiste investeringen doen en het geld niet zomaar kwijt raken. Want: elke euro die je niet uitgeeft, die je niet verliest, kun je voor altijd vier

keer in Afrika blijven uitlenen. Dat is een hoop impact. Dat zijn door de jaren heen een hoop banen. Je wilt dus voorzichtig omspringen met het kapitaal dat we als financiële instelling hebben, omdat we dankzij dat kapitaal vele jobs kunnen ondersteunen. Ik draag deze manchetknopen dus graag, maar ik heb er nog nooit een gesprek met klanten over gehad, haha. Wél over deze SDG-button: de anderhalve graad opwarming van de aarde waar we onder moeten blijven. Dat is mooi aan de dualiteit tussen de button en het kwartje. We proberen te optimaliseren tussen risico, return en impact. Waarbij we de impact proberen te maximaliseren.”

Hij heeft een bekende achternaam. Jacques Schraven was rond de eeuwwisseling voorzitter van werkgeversorganisatie VNO-NCW. Zijn ze familie? Schraven: “Hij is de zoon van de broer van mijn opa. Een verre oom dus. Ik zie hem wel eens rondfietsen, hier in Den Haag. Maar ook al is het wat verder weg, hij komt dus ook uit dezelfde maatschappelijk betrokken familie.”

Jorim koos ervoor in het Britse Oxford economie en management te gaan studeren. Waarom juist daar? “Het is een prachtige plek en een van de beste universiteiten. Maar wat ik vooral bijzonder vond daar is het collegesysteem, gecombineerd met het tutorial systeem. Omdat je in een college zit, zit je als verdwaaide econoom aan de lunchtafel met classici, medici, fysici en historici. Allemaal zeer erudiet. Dat levert heel bijzondere gesprekken op. Heel multidisciplinair. Dat is een thema in mijn carrière. Ik heb altijd op snijvlakken geopereerd, ook nu bij FMO, op een matrixafdeling waarbij we impact combineren met ESG-eisen (environmental, social, governance, red.). Het belichten van onderwerpen vanuit verschillende lenzen is me daar in Engeland met de papepel ingegoten. Het andere element is het tutorial systeem waarbij je een paar keer per week met een essay bij een professor over de vloer komt. Daar word je dan flink uitgedaagd over wat je hebt gedacht en geschreven. Je kon bijvoorbeeld een vraag krijgen als: wat is de impact van corruptie op ontwikkeling in opkomende economieën? Nou, ga er maar aan staan. Corruptie kan een verschrikkelijke remmende impact hebben op groei. Het kan zeer destructief wer-

Directeur Impact en ESG Jorim Schraven: “Wij proberen als ontwikkelingsbank de vermeden hoeveelheid CO₂ te verdubbelen.”

ken. Maar er is ook een heel kleinschalige kant die door sommige landen ook wel wordt ingezet om moeizame regels te omzeilen...”

Grootschalige corruptie kan economische ontwikkeling lamleggen? “Ja.”

FMO publiceert elk half jaar cijfers over de behaalde impact, gerelateerd aan het in deze periode geïnvesteerde vermogen. Over het eerste halfjaar van 2019 wist FMO door het uitzetten van leningen 227 duizend banen te ‘supporten’, waarmee invulling werd gegeven aan SDG 8: waardig werk en economische groei. Een deel van deze investeringen ondersteunden bovendien de SDG’s 10 en 13; het verminderen van ongelijkheid en klimaatactie. De banen komen bovenop de al eerder in het jaarverslag van 2018 gerapporteerde 615 duizend banen.

Er wordt dus op basis van de investeringen in het eerste halfjaar verwacht dat er 227 duizend banen bij zijn gekomen? “Er staat supported; ondersteund worden. Dat is een interessant

“Elke euro die je niet verliest, kun je voor altijd vier keer uitgeven in Afrika”

dilemma in het meten van impact. Je kunt heel betrouwbaar en helder aangeven: er werken 885 mensen in het bedrijf waarin wij hebben geïnvesteerd. Sinds de investering is aantal arbeidsplaatsen met 50 arbeidsplaatsen omhooggegaan. Bijvoorbeeld. Dat is helder. Maar de vraag is: hoe informatief is de ontwikkelingsimpact daarvan? Het meest inefficiënte naaiatelier in Bangladesh geeft bij een kleine investering een hoop directe banen. Terwijl een grootscheeps energieproject maar een paar banen in de constructie oplevert en nog minder als het project eenmaal operationeel is. Maar wat doet dat energieproject voor de lokale economie? Dankzij de investering komt er stroom beschikbaar en kunnen er meer fabrieken gestart worden, die óók banen opleveren. We proberen met een macro-economisch model in te schatten hoeveel dat er zijn. Hoe waardevol onze investering is voor de economische bedrijvigheid en daarmee de ontwikkeling van een land. Wat we hier zeggen is dus dat we met 586 miljoen euro, plus de investeringen die we kunnen mobiliseren bij andere partijen, in totaal 1 miljard hebben

Hoe vangt FMO methaangas in Rwanda op?

Lake Kivu borrelt en bruist. Aan de oppervlakte komt methaangas omhoog, een broeikasgas dat de aarde nog veel sterker verwarmt dan CO₂. Met een lening van 91,25 miljoen Amerikaanse dollar kon gestart worden met de bouw van een unieke installatie om dit methaangas op te vangen en op land te verwerken in een energiecentrale van 25 MW. Al in 2011 was FMO een van de financiers van het Amerikaanse energiebedrijf ContourGlobal, naast onder andere de Afrikaanse ontwikkelingsbank. Het in elektriciteit omgezette broeikasgas wordt inmiddels geleverd aan Rwanda's Energy, Water en Sanitation Authority. De energie is meer dan welkom, want in Rwanda heeft de overgrote meerderheid van de bevolking nog geen toegang tot elektriciteit.

De naam van het project luidt: KivuWatt. De varende installatie is al volop in gebruik. Door op de bodem van het meer te tikken komt het methaangas omhoog, om opgevangen te worden aan de oppervlakte. KivuWatt wordt wel gezien als 'een van de meest innovatieve projecten in de geschiedenis van elektriciteitsopwekking'. Niet alleen wordt een zeer schadelijk en ontplofbaar broeikasgas opgevangen, maar de bron ervan vernieuwt zichzelf ook nog eens. Het is vooralsnog de enige plek ter wereld waar iedereen blij is dat methaangas maar blijft ontstaan.

Ook directeur Impact en ESG Jorim Schraven van FMO noemt het "een fascinerend project". De deelname in de financiering gaf mede aanleiding om steeds eerder in innovatieve energieprojecten te participeren. FMO neemt daarbij het voortouw en probeert andere financiers te interesseren. FMO beschikt bovendien over bijzondere fondsen die meer financiële risico's mogen lopen.

"Nu is het nog zo dat de kwaliteit van financiële informatie beter is dan die van impactmetingen"

geïnvesteed, waarmee we 227 duizend banen ondersteunen. Daarnaast kijken we niet alleen naar de hoeveelheid banen die gecreëerd wordt, maar ook naar de kwaliteit van die banen. We denken bovendien dat ook nog eens 24 procent van de investeringen die we hebben gedaan een buitengewone bijdrage gaan leveren aan het verminderen aan ongelijkheid, SDG 10. Want, die investeringen hebben plaatsgevonden in een minst ontwikkeld land, of komen ten goede aan een groep kleine boeren die geen of beperkte toegang hebben tot financiering. Hetzelfde geldt voor de klimaatactie, SDG 13. We verwachten dat voor 33 procent van dit miljard effecten heeft zoals het vermijden van CO₂-uitstoot. "

Het zijn dus verwachtingen, niet gerealiseerde doelen.

"Exact, het is het verschil tussen *ex ante* en *ex post*. We proberen investeringen de goede kant op te sturen, waarmee we van tevoren redelijkerwijze verwachten dat dat gaat helpen."

Stijgt het impact bedrag?

"Het tweede halfjaar zijn de investeringen altijd hoger dan in het eerste half jaar. Maar de lange lijn is dat zowel in miljoenen en miljarden euro's als in percentages het deel impact gerelateerde investeren stijgt. En is gestegen."

Is impact voor FMO belangrijker dan financieel gewin?

"We optimaliseren de impact gegeven een acceptabel risicoprofiel en een adequate winstgevendheid. We gaan dus niet impact realiseren door onacceptabele risico's te nemen. We hebben bovendien ook opdracht van de Nederlandse overheid (de grootaandeelhouder van FMO, red.) dat we een gemiddelde *return on equity* moeten halen. Dat is ook wel functioneel. Elke euro die we aan winst boeken, stelt ons weer in staat mee te groeien met onze markten. Ik zou dus niet zeggen: belangrijker dan. We hebben winstgevendheid ook nodig om duurzaam relevant te blijven."

Duurzame systeemdenkers zeggen: we moeten af van het meten van financieel gewin. We moeten andere zaken gaan meten dan het bruto nationaal product. "Het moet dus allebei. Nu is het nog zo dat de kwaliteit van financiële informatie beter is dan die van impactmetingen. De cijfers zijn harder. Je wilt uiteindelijk dat de kwaliteit van impactdata significant gaat verbeteren, dat we die net zo vergelijkbaar maken. Daar hebben we een harmonisatieagenda voor. Dan kun je zeggen: FMO haalt minder impact wat banen betreft per geïnvesteerde euro dan de Britse ontwikkelingsbank CDC. Of misschien juist wel meer. Laten we daar eens een gesprek over hebben. Is dat zo omdat CDC veel hogere risico's neemt, maar morgen minder kapitaal heeft en op de lange

Schraven: "Als je impact wilt hebben door geen winst meer te maken, of door onverantwoorde risico's te nemen, zet je de lange termijnimpact daarmee op het spel."

termijn daardoor juist minder banen kan supporten? Je moet de korte en de lange termijn inzichtelijk maken. Als je impact wilt hebben door geen winst meer te maken, of door onverantwoorde risico's te nemen, zet je de lange termijnimpact daarmee op het spel. Je zoekt dus naar een balans. Maar de grootste opdracht ligt zeker aan de impactkant, want daar is nog een hoop te verbeteren."

Systeemdenkers zeggen ook: je moet eerst precies weten wat de aarde ons kan bieden. Daarna kun je gaan verdelen.

"Dat doen wij dus met CO₂. Wij gaan alleen niet de keuze maken hoe die verdeling moet zijn. Wij gebruiken het internationale scenario waarbij de IEA en IPCC een CO₂-budget voor de ontwikkelde landen OECD (de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, red.) geeft en een voor de niet-OECD ontwikkelingslanden. Dat is wel een issue. De rijke landen krijgen een hoger budget. Dit is niet fair, want we geven niet elke Zimbabwean evenveel CO₂-budget als elke Nederlander. Wij willen onze portefeuille op lijn brengen met die 1,5 graden en wij gebruiken het niet-OECD-budget, omdat wij juist in deze landen investeren.

De belangrijkste uitsluitingen om de CO₂-uitstoot te beperken hebben we al gehad. We doen geen steenkool meer. We doen nog maar een heel klein beetje gas, in de armste landen. De nare dingen die je wil vermijden, vermijden we nu. Aan de positieve kant zitten nog best wat kansen, zoals investeren in de bosbouw. Daarmee kun je CO₂ uit de lucht halen. Daar gaan we dus extra in investeren. En verder dragen we dit uit in internationaal verband. We zijn een van de *founding members* van PCAF (Partnership Carbon Accounting Financials, red), een samenwerkingsverband van financiële instellingen. We hebben een tool ontwikkeld waarmee je de CO₂-uitstoot van een portefeuille van een financiële instelling kunt berekenen. Zo kun je je investeringen in lijn brengen met het Klimaatakkoord van Parijs. Dit najaar is PCAF wereldwijd gegaan, op de VN-top in New York. Ik ben heel erg blij dat een aantal klanten van ons nu ook meedoet, in Zuid-Amerika, Zuid-Afrika en ook Aziatische banken."

Het is toch de bedoeling naar meer dan 100 deelnemers te gaan?

"Hoe meer, hoe beter."

Waar zitten de grootste belemmeringen?

"Hoe vind je een manier om tegelijkertijd binnen de grenzen van de 1,5 graden te blijven en tegelijkertijd de opkomende economieën de ruimte te geven om zich te ontwikkelen en banen te creëren. Het moet kunnen, maar dat vergt wel een extra inspanning. Ze moeten een ander ontwikkelingspad gaan

volgen dan wij. Dat zit ingebakken in het Klimaatakkoord van Parijs, met 100 miljard per jaar aan publieke financiering. Waar partijen zoals FMO vervolgens via *blended finance* nog een hoop private financiering tegenaan kunnen zetten. Maar het kan zomaar zijn dat we daar toch een grotere inspanning voor nodig hebben. Ik denk dat je er met die 100 miljard per jaar niet gaat komen."

Wat is er dan wel nodig?

"Als je ziet wat er nodig is om die transitie te maken en de snelheid waarmee dat moet... Dan zou ik voor meer pleiten. Ik zou beginnen met het bedrag te verdubbelen. Naar de 200 miljard dus." ■

Website

+ FMO over impact

+ TEKST JAN BOM

+ FOTOGRAFIE P+ PEOPLE PLANET PROFIT EN WERNER KRUG

+ ART DIRECTION BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10

+ UITGEVERIJ ATTICUS BV

+ WWW.P-PLUS.NL